

Když píšu, nijak se necenzuruju

S prozaičkou Ivou Hadj Moussou o chystaném románu, jehož hrdiny jsou stárnoucí rockeři, o práci s dětmi a teenagery – a samozřejmě o autorčině milovaném metalu!

Iva Hadj Moussa
(1979)

se narodila v jihočeských Božeticích. Vystudovala psychologii na Fakultě sociálních studií v Brně, krátce pracovala jako dětská psychologička a poté jako výzkumnice v Centru dopravního výzkumu. Následně sbírala zkušenosti v jedné pražské reklamní agentuře, kde začala pracovat jako copywriterka – tato profese ji do velké míry živí dodnes. V minulém roce se vrátila k původně vystudovanému oboru a dvakrát týdně se věnuje psychoterapii dětí a dospívajících. Napsala knihy *Šalina do stanice touha*, *Démon ze sídliště*, povídky *Hlavně na to nemysli* a *Havířovina*. Je spoluautorkou večerníčku *Nejmenší slon na světě*. Nyní připravuje svůj nový román s názvem *Heavy Souls: Román o těžkých duších stárnoucích mužů*. Miluje psy, metal a svou rodinu.

Ptá se Simona Martínková Racková

Začnu otázkou, která se obvykle pokládá na závěr. Co teď chystáš?

Dokončuju další rukopis, a pokud to dobře dopadne, měl by v Hostu vyjít na jaře. Svým způsobem navazuju na *Démona ze sídliště*, ale zatímco *Démon* je o partě čtyř teenagerů, nová knížka bude o partě padesátníků. Pracovní název je *Heavy Souls*, s podtitulem *O těžkých duších stárnoucích mužů*. Tihle chlápci měli zamlada heavy-metalovou kapelu, zatímco v *Démonovi* to byli blackmetalisti. Musím ten rozdíl zdůraznit, fanoušci by mi neodpustili, kdybych to motala dohromady. Mimochodem na textu jsem částečně pracovala i na největším festivalu metalové hudby u nás, Brutal-Assaultu v Jaroměři u Náchoda. I když na podobných akcích nebývám zrovna v pracovním rozpoložení, vzala jsem si tam notebook, protože jsem text už potřebovala doladit a odevzdat.

To jde, vzít si na takový festival notebook? Myslela jsem, že tam lidé většinou přespávají ve stanovém městečku...

Také jsme tam jednou byli ve stanu, ale teď už si pronajímáme byt v Náchodě, což je příjemné. Tím pádem nejedeme na festival už ráno, ale až kolem třetí odpoledne, takže dopoledne si můžu sednout do křesla a psát.

Jak k tobě téma stárnoucích rockerů přišlo?

Byla jsem na koncertě, postávali tam takovíhle padesátníci a já si říkala – Co jsou ti chlapi asi zač? Jaké mají zaměstnání, co je baví, mají rodinu, nebo jak to vlastně mají? Co si myslí o světě – a co si svět myslí o nich? Někdy mám pocit, že stárnoucí muži jsou obecně terčem posměchu, možná až opovržení. Tak jsem si řekla, že je to hezké téma na román, a v prosinci jsem se do něj pustila.

Povídala sis s některými z nich?

U dvou z nich mám předobrazy ve známých nebo kamarádech. A také ráda poslouchám hospodské hovory. Nemyslím *posh* restaurace, ale úplně obyčejné hospůdky, nejlépe na malém městě nebo na vesnici. Je poučné poslouchat, o čem se tam chlapi baví. Byť to někdy jsou řeči, nad kterými by se pražský intelektuál z kavárny mohl i pohoršit. Ale hlavně – co jsem tak vyzorovala –, muži kolem padesátky mají často pocit, že přestávají rozumět světu. Připadá jim obrácený vzhůru nohama. Je lehké vysmívat se tomu, spíš jsem se tedy snažila pochopit, proč to tak vnímají. Proč se jim tahle doba zdá divná, postavená na hlavu? K tomu má každý z mých hrdinů svůj životní příběh, každý z nich je nějakým způsobem v háji a reflektuje svůj život a říká si – takže teď už budu jenom stárnout? Nebo co teď přijde...? No a pak nastane zlomový okamžik. Hlavní hrdina, který celý příběh vypráví, se živí tím, že vystěhovává staré byty. Tady mám předobraz ve známém, který takhle jezdí, a když někdo prodává garsonku po babičce a babička byla typ sběratelky, takže nashromáždila strašnou spoustu věcí, zavolají kamaráda, který přijede s dodávkou, a vyklízí. A tenhle můj hrdina při jedné takové akci najde elektrickou kytaru, která tam zbyla po vnukovi, a zkusí si na ni zahrát. A napadne ho, že by oživil kapelu, kterou s kámoši kdysi měli. Víc zatím nebudu prozrazovat.

Zrovna jsem tě chtěla zarazit, protože jsem sama zvědavá, co se bude dít dál. V jaké jsi tedy fázi?

Ve fázi škrtnání. Chtěla jsem text oživit právě těmi „hospodskými kecý“, a tak tam mám hodně dialogů, ale zpětně si říkám, že je tím knížka možná až zahlcená. Takže teď na sebe budu přísná.

Jsi schopná vracet se k textu a revidovat ho už během psaní?

Když píšu první stránky, nevracím se. Mám pocit, že by mě to mohlo zastavit, že bych se zasekla. Když to má *flow*, je dobré nechat

příběh plynout, jít dál a dál. Ale když se na text dívám zpětně, najednou to vidím: tady jsem se nechala unést, tady jsem byla zbytečně popisná... Už jsem k sobě kritičtější. A to, co nevidím já, mi ukáže moje redaktorka, prozaička Petra Dvořáková. Je skvělá, navíc má cit pro dramaturgii příběhu. Hned pozná, když to někde vázne.

Není divu, vzhledem k Petřině praxi scenáristky.

Také je to na její práci s textem znát. Pro moje knížky je Petra nepostradatelná, jsem moc ráda, že ji mám. Někdy mi píše – Ivo, já nechci být hnusná, neber to tak, ale tady na těch dvou stránkách jenom honíš vodu. A najednou to vidím také. Když píšu, všechno mi připadá hrozně zajímavé a neuvědomím si, že teď děj žádným způsobem neposouvám dopředu. A také přiznávám, že miluju přírodu a popisy přírody. Mám to ráda i u jiných autorů, je to taková moje úchylnka. Fascinuje mě, když někdo dokáže hezky popsat les nebo jezero. A mám pocit, že bych to měla umět taky.

Protože se díky výstižnému a plastickému popisu na to místo hned přenesáš?

Přesně tak. Obdivuju, když autor dokáže v několika větách vystihnout atmosféru tak, že si říkám – tohle se mi už stalo, ten pocit znám. Takže se o to sama snažím, a ne vždycky mi to vyjde. Ale tady je právě dobré být sebekritická a nebo se spolehnout na pomoc někoho dalšího, kdo mi napíše –

Byla jsem na koncertě, postávali tam takovíhle padesátníci a já si říkala – Co jsou ti chlapi asi zač?

Jaké mají zaměstnání, co je baví, mají rodinu?

Co si myslí o světě – a co si svět myslí o nich?

Někdy mám pocit, že stárnoucí muži jsou obecně terčem posměchu, možná až opovržení.

Tak jsem si řekla, že je to hezké téma na román.

tohle dej pryč, to tam nepatří. Tady ses zasekla u popisu řeky, ale pro příběh to žádný velký přínos není.

Ale zas hnát se jen za dějem, to na dobrou knihu nestačí, no ne?

Možná jde spíš o míru, o vyváženost. Popisů přírody se rozhodně nevzdám, to je jasné! Ale je pravda, že určitá redukce textu prospívá. Včera jsem začala číst knihu *Rybářská chata* a znovu jsem si uvědomila, jak se mi líbí kratší věty. Minimalismus. Možná je to i tím, že sama mám tendenci větvit a vyjadřovat se košatě. Myslím ale, že čtenář se v tom může někdy ztrácat a může to být až otravné. Takže se musím trochu hlídat. Ale to je až ta druhá fáze. Když píšu, nijak se necenzuruju.

Kde nejraději čteš? A kde čteš nejčastěji?

Hodně čtu před spaním, jenže mě to uspává, takže většinou zvládnu jen pár stránek. Ale strašně ráda čtu, když někde cestuju, hlavně vlakem. To je úplná slast. Nebo na dovolené na pláži.

Za tvou nejlepší knihu považuju jednoznačně *Démona ze sídliště*, hlavně pro empatický vhléd do teenagerské duše. Jak se ti podařilo vzít se do šestnáctiletého protagonisty tak hluboce, včetně autentické mluvy?

No, někteří lidé mi říkali, že je to hezký příběh, ale že by bylo lepší, kdyby tam bylo méně sprostých slov. Ale já si za tím jazykem stojím. Přiznávám, že jsem měla trochu obavy z toho, že mi kluci nebo chlapi řeknou – ale to ses úplně sekla! A nic takového se nestalo, naopak mám od mužů hodně hezké zpětné vazby. Líbilo se jim to, a někteří dokonce říkali – odkud víš, že takhle uvažujeme? Myslím, že spisovatel, nebo obecně umělec, nasává svět kolem sebe, včetně toho, jak se baví různé věkové i sociální skupiny. Takže to pro mě nebyl žádný veliký úkol, šlo mi to nějak samo.

Člověk si opravdu připadá, jako by byl v hlavě toho kluka.

Děkuju. *Démona* mám ze svých knih asi nejradši, tam se mi povedlo propojit se s hlavní postavou ještě nějak víc. To provázání bylo ještě těsnější a hlubší než jindy. Ale i v *Havířovině* jsem si to s hrdinkou hodně prožila. Tam zase čtenáři namítali, že je sebelítostivá, že moc kňourá. Ano, určitě byla sebelítostivá, protože se jí nedařilo, ale myslím, že se tomu dokázala postavit tím, že si dala určitý cíl. Dokonce mi jedna čtenářka přes Instagram psala, že to pro ni byla terapie.

Nakolik sleduješ čtenářské ohlasy? Díváš se třeba na Databázi knih?

Na Databázi se občas podívám, jinam ne. Ale nijak se zpětně vazby nebojím. Možná jsem vycepovaná z reklamy, částečně se totiž živím jako copywriter v agentuře a tam je na denním pořádku, že člověk dostane za uši. Buď mu nápad nebo text vrátí agentura, anebo mu ho hodí na hlavu klient, takže jsem docela zvyklá na negativní feedback. Zase tolik si z kritiky nedělám.

Jsi odolná.

V tomhle docela ano. Ale nedávno jsem se o tom bavila s kamarádkami-spisovatelkami, obě jsou dost známé, a shodly se na tom, že čtenářské ohlasy na internetu zásadně nečtou. Je fakt, že to člověka může rozhodit. Ale jindy se zase pobaví – k *Havířovině* mi jedna čtenářka na Databázi na-

sematy, kde se pije pivo a které slouží i jako útočiště před sluncem a deštěm. A ty tam sedíš a piješ to pivo a dáváš se do řeči s fanouškou, a teď zjistíš, že jeden je právník, druhý lékař, další je veterinářka, a hned vedle nich sedí kuchařka, skladník... Vášeň pro hudbu úplně přirozeně propojuje různé sociální vrstvy. A na koncertech mám nejradši moment, kdy jsem v naprostém souladu s hudbou a všechno ze sebe dostanu. Navíc mě to ohromně nabíjí.

Tím spíš že člověk nejen poslouchá, ale také tančí, vid?

To je fakt. Byli jsme v O2 areně na Iron Maiden, už nebyly lístky na stání, tak jsme seděli a bylo to takové poloviční. Člověk se u toho chce i hýbat. Mně navíc metal hodně čistí hlavu. Před rokem a půl jsem se vrátila k oboru, který jsem původně vystudovala, a částečně se živím jako terapeutka pro děti a dospívající. Ve středu a čtvrtek mívám sezení až do sedmi večer, a když pak odjízďím, pustím si do sluchátek ten nejextrémnější metal, abych se odreagovala. A vždycky mám hroznou chuť vyrazit na koncert, vyřádit se a vybit tu energii. Myslím, že každý terapeut musí najít způsob, jak tohle dělat, tedy kromě pravidelných návštěv supervizora.

Jak často je míváš?

Jednou za měsíc, ale na začátku jsem chodila i dvakrát měsíčně, protože jsem si příběhy a problémy klientů nosila domů a nešlo mi odpoutat se. Zvlášť když jsem v poradně měla děti s pokusy o sebevraždu, musela jsem na ně hodně myslet i ve volném čase, dokonce se mi o tom zdálo. I v tomhle mi supervizor pomáhá. Probíráme konkrétní případy a já je najednou vidím z jiného úhlu, ale zároveň můžu mluvit i o svých pocitech.

Co tě přimělo vrátit se k původní profesi? Když jsi psychologii vystudovala, praxi jsi vykonávala poměrně krátce...

Ano, hned po škole jsem pracovala v Pedagogicko-psychologické poradně v Bruntále a pak i v Brně, ale bylo to hodně zaměřené na diagnostiku. A to mě jednak, upřímně řečeno, nebavilo, jednak mi to nepřipadalo pokaždé správné. Přišlo dejme tomu šestileté dítě z romské rodiny a já měla na základě jednoho testu vyhodnotit, jestli půjde na běžnou základku, nebo do zvláštní školy. Jenže ten test nepočítá s tím, že některé děti doma nemají příležitost malovat, vybarvovat si nebo třeba hrát pexeso, takže si pak s některými úkoly zkrátka nevedí rady. A kvůli tomu jsou diskvalifikované, přitom to nevyovídá o jejich inteligenci. Když jsem šéfovi namítala, že bych s tím dítětem potřebovala strávit víc času, povídat si s ním, řekl mi, že na to není čas. A mně přišlo vůči těm dětem nefér, že bych měla během jediné hodiny rozhodnout o jejich dalším osudu. Proto jsem to pak už nechtěla dělat. Ale myslím, že tohle už se změnilo.

Co jsi dělala pak?

V té době jsem žila v Brně a náhodou jsem narazila na inzerát Centra dopravního výzkumu – hledali výzkumné pracovníky, psychology. Tam jsem pak působila čtyři nebo pět let a bylo to strašně zajímavé. Měla jsem zajímavé kolegy, i studie, které jsme dělali, byly zajímavé, týkaly se hlavně psychologie řidičů. Jelikož jsem pracovala i na mezinárodních projektech, hodně jsem cestovala. Pak mě vítr zavál do reklamní agentury, to už bylo v Praze, a po patnácti letech v reklamě jsem potkala známou, která je šéfkou terapeutického centra Calmea, a ta mi nabídla místo psychologičky. Nejdřív jsem odmítla, kvůli té dlouhé pauze, ale leželo mi to v hlavě. Tím spíš že jsem všude četla, jaký je nedostatek psychologů, hlavně právě pro děti a mládež. A tak jsem to zkusila. První dva měsíce jsem se bála, že u toho nevydržím, z některých příběhů mi bylo opravdu těžko. Ale je to čím dál lepší, a hlavně mám ze zpětné vazby klientů pocit, že to asi fakt pomáhá. Samozřejmě neumíme zázraky, ale každá malá změna k lepšímu je ohromně důležitá a může znamenat obrovský krok. ►

S jakými problémy za tebou děti a dospívající nejčastěji chodí?

Hodně se teď setkávám se sociálními fóbiemi. Nejsou schopni jít si nakoupit nebo objednat jídlo v restauraci. Jedna dívka mi vyprávěla, že když v mekáči nefungovala tabule, na kterou si natukáš objednávku, radši šla pryč. Nedokázala přijít k pultu a říct – Dobrý den, já bych chtěla Big Mac menu. Velmi časté je bohužel i sebepoškozování, už kolem třinácti čtrnácti let. Někteří experti dokonce tvrdí, že je to mezi dětmi trend. Má to určitě vysvětlení – ty děti, vesměs holky, často konstatují, že je to pro ně úleva od emocí. A je tu ještě jedna okolnost – my jsme v pubertě mnohem víc chlastali. Sama si pamatuju, jak jsme se s kámoškou těšily, až bude víkend, my si někde seženeme lahev vína a ožereme se. A co si budeme povídat, dodnes si vyprávíme zážitky z puberty, jak jsme odjeli někam na chatu a tam se opili a blbli. A dnešní dospívající podle dat méně pijí. Na jedné straně je to skvělé. Ale zároveň si myslím, že možná potřebují nějaký ventil, který jim přinese úlevu, že potřebují dělat bláznivé věci, jež by se vlastně dělat neměly. Místo aby spolu šli popíjet do parku, jsou každý doma na mobilu... a jsou psychicky v háji.

Protože jim chybí způsob, jak ventilovat úzkosti i přetlak?

Přesně tak. Netrvím, že alkohol je zdravý ventil, ale je možné, že každý potřebujeme nějaký způsob, jak upustit páru. Ať už je to sport, alkohol, nebo chození na koncerty – cokoli. Dnešní teenageři to v tomhle ohledu mají fakt těžké. Takže i když na volné noze dělám i další věci, různé píšu a občas vezmu i kšeft z reklamy, práce terapeutky má z toho, co jsem kdy dělala, asi největší smysl.

Vnímáš zvýšenou potřebu terapií pro teenagery ještě jako následky pandemie?

U těch, kteří prožili pandemii v lockdownech, ano. Těm hrozně chyběly sociální kontakty. Navíc se mnohdy ukázalo, že rodina není tak fungující, jak to do té doby vypadalo. Co si budeme povídat, mnoho rodin funguje tak, že se vidí jen večer, na chvíli. Když pak byli všichni spolu, tak někde to bylo dobré, sblížili se a posílili vztahy, ale u některých vypluly na povrch vážné problémy, dysfunkce. A ty děti to těžce nesly. Některé rodiny se i rozpadly. Navíc každý dospívající nejvíce ze všeho potřebuje vrstevníky – a to, že si s někým píšu, bohužel není plnohodnotný kontakt. Je to určitě lepší než nic, zase nemá cenu říkat, že mobily jsou zlo. Nemusí být. Jde jen o míru, jako u všeho. Mám teď v poradně holku, která tráví na mobilu až sedmáct hodin denně, tedy ve volných dnech. Když nespí, je víceméně pořád on-line. A to už je špatně, s tím už se musí něco dělat. Zákazy nemají smysl, spíš domluvit určitá pravidla, a hlavně jiné aktivity. Varovný signál je i to, pokud dítě přestává mít zájem o vztahy tam venku. I s tím se setkávám. A samozřejmě s počínajícími poruchami příjmu potravy. Sebevražedné děti posíláme k psychiatrovi, část dětí je zamedikovaná, aby se předešlo nejhoršímu. Menší děti jsou zase mnohdy strašně křehké, a hodně to způsobují rodiče. Mají tendenci až příliš děti chránit. Přijde nešťastná maminka, a že její holčička –

desetiletá! – odmítá jet na školu v přírodě. Ptám se, jak rodina funguje, a dojdeme k tomu, že ta dívka ještě nikdy nespala mimo domov. Ani u babičky. Maminka vám řekne – Já jsem se jí ptala, a ona říkala, že nechce. A já na to – Tak se neptejte, ale oznamte jí to! Rodiče si neuvědomují, že hyperprotektivním přístupem dětem paradoxně ubližují. To dítě si pak totiž nevěří, že by něco zvládlo bez rodičů. A tak rodiče podporují v tom, aby děti vedli k větší odolnosti, samostatnosti, odvaze. K vědomí, že se s leccím dokážou vypořádat samy, včetně běžných problémů ve škole. Aby si zkusily, jaké to je, postavit se samy za sebe, říct – Tohle se mi nelíbí, tohle nedělej.

Není to někdy odraz úzkosti dospělého?

Je to tak. Často zjišťuju, že ty maminky jsou samy úzkostné. Říkají – Já se vlastně odjakživa bojím. Bála jsem se už jako dítě, a teď mám hrozný strach, že dceři na té škole v přírodě nebude dobře, něco se stane, dostane se do obtížné situace... Ale stejně ji jednou bude muset pustit do světa! I tady většinou pomáhají postupné kroky. Nejdřív jedna noc u babičky, pak víkend – a pak i ta škola v přírodě. Ono je pro dítě také dobře, když musí občas něco překonat. Panuje tu kult šťastného, veselého dítěte, které musí být neustále v pohodě a radostné. Ale k životu přece patří i „špatné“ emoce! I lítost, smutek, naštvaní. Rodiče dětem příliš zametají cestičku a nenechají je tím projít. Třeba takový stesk na táboře je úplně normální emoce, myslím, že většinu dětí se večer stýská po rodině.

Sama máš patnáctiletého syna, tak se do dětí v poradně jistě dokážeš dobře vcítit. Mimo chodem – abychom se obloukem vrátili k literatuře –, jak je na tom Toník se čtením?

V poslední době začal znova číst, mám z toho radost. Když byl malý, hodně jsem mu četla já, byl to náš rituál a on často žádonil – ještě jednu stránku, a ještě... Na prvním stupni docela četl i sám, ale na druhém skoro ne. I když jsem nad tím tehdy hořkovala, stejně si myslím, že to dítěti nemůžeš nařídit, respektive můžeš, ale čtenáře z něj příkazy neuděláš. I k tomuhle musí fakt dospět samo. Tím víc mě těší, že si Toník knížky znovu oblíbil. Na dovolené dokonce přečetl mého *Démona*, a představ si, dal mi 85 procent! Stejně skóre obdržel román *Kdo chytá v žitě*, takže se můžu srovnávat s těmi nejlepšími.

Jsi dost aktivní na Facebooku a letos jsi na své stránce několikrát sdílela úryvky ze svých deníků z teenagerských let...

Ano, a je možné, že různé moje postřehy z té doby, i o okolí, asi do určité míry, možná i nevědomě, inspirovaly právě *Démona*. Ráda se k těm deníkům vracím. Objevila jsem je během lockdownu – když jsem chytila covid a nevycházela jsem ven, pustila jsem se do uklízení v zásuvkách a tam jsem objevila ty sešity. Psala jsem si je od čtrnácti až skoro do sedmácti. Některé se ztratily během mých četných stěhování, ale pět sešitů mi zůstalo. Když jsem své zápisky četla po tolika letech, strídavě jsem se smála a brečela jsem. Bylo to hodně silné. Vzpomněla jsem si na některé konkrétní dny, kdy jsem to psala, a dojala jsem se sama nad sebou. A přitom přesně tohle

nemám v knihách druhých ráda! Jestli se v něčem cenzuruju, tak právě u falešného patosu a sebedojímání.

Připadá ti to kýčovitě, jako tlačení emocí „na sílu“?

Ano. Emoce mi vůbec nevdají, právě naopak, ale potřebuju, aby byly uvěřitelné. Nemám ráda, když se tlačí na pilu, a speciálně v tomhle ohledu.

Na Facebooku máš také stránku Iva k smíchu, kde publikuješ své kreslené vtipy, a i ve tvých ostatních příspěvcích je často prvek humoru. Připadá mi, že je to pro tebe signifikantní, vnímáš to také tak?

Asi jo. Ani nevím, kde se to ve mně vzalo, proč mám takový sklon dělat si srandu – sama ze sebe i z lidí kolem. Na střední škole jsem byla na intru, a když jsme se sešli u někoho na pokoji, bavilo mě napodobovat učitele nebo vychovatele a všichni vždycky lehli směchy. To mě asi povzbudilo. Ale třídní šašek jsem rozhodně nebyla. Psycholog by možná řekl, že je to můj obranný mechanismus, můj způsob, jak se s některými věcmi vyrovnávám. A že humor je docela účinný nástroj, jak si poradit s tím, když člověka něco trápí. Navíc je fakt, že těžké nebo i smutné, tragické události mají někdy překvapivě blízko ke grotesce a já tuhle tragikomickou stránku života asi vnímám hodně silně. Teď jsem si vybavila fejeton Haliny Pawłowské z doby, kdy jí zemřel manžel. Byl to dojemný text o tom, že jí odešla životní láska a parták. A pak popisovala, jak s dcerou omylem objednaly rakev, do které se nevesel. A jak tak zkoumaly, jestli by mu mohly nějak skrčit nohy, najednou dostaly záchvat smíchu. A že to bylo nesmírně osvobozující. Tohle se mi zarylo do paměti. Že v těch nejsmutnějších chvílích může být humor strašně úlevný a osvobozující. Možná se tím vracím k ventilu, o kterém jsme mluvily před chvílí. Asi si zkrátka v životě mnohdy potřebujeme nějak ulevit. Někdo se jde opít, někdo uběhne deset kilometrů – a někdo řekne vtip.

Komici jsou prý často ve skutečnosti smutní lidé. Býváš vtipná i doma, „mezi svými“?

U nás doma je humor docela účinný nástroj, s manželem a synem bychom jinak asi neuměli společně fungovat. Můj manžel je totiž zvláštní bytost – přese všechny své báječné schopnosti, talenty a charakter má bohužel i tu dispoziční, že je bordelář. Extrémní. To se nedá ani popsat! Já uklidím, on přijde domů – a během půlhodiny je byt k nepoznání. Všude je něco vytáhnout dřív než on, je to pro všechny lepší. Dnes třeba Hadj hledal brýle, po celém bytě. A já je pak našla – v umyvadle! Asi si myl obličej a nechal je tam. Tak jsem mu je vyfotila a pak jsme se nad tou fotkou oba smáli. Jelikož už vím, že ho nezměním, řekla jsem si, že po něm ty věci holt budu uklízet a budu se smát.

To je velmi moudré. A napadá mě – nedostala ses k psaní románů přes podobné historky a přes ty zmíněné deníky?

Myslím, že ano. Zlomová pro mě totiž byla knížka *Tajný deník Adriana Molea*. Dostala jsem ji od tety, když mi bylo čtrnáct, a byla

jsem nadšená. Měla jsem pocit, že ten člověk mi mluví z duše, ač to byl kluk a já holka. V některých situacích to nicméně bylo přesné, ačkoli on byl v jiné situaci, žil v Anglii, a také byl hodně kritický k tamnímu dění – u moci byla tehdy Thatcherová. Takže to současně byla i sociální sonda do určité vrstvy. A mě to silně inspirovalo k psaní deníků. A také jsem psala básničky.

Už poezii nepíšeš?

Nepíšu. A vlastně nevím proč, poezii mám totiž hodně ráda. Ale nějak mě teď víc přitahuje próza. Naši by ale dosvědčili, že když jsem se naučila číst a psát, všude jsem si tahala sešity. Psala jsem si do nich příběhy o konících – holčičky bývají posedle koníky, a to byl i můj případ.

Měla jsi někdy delší pauzu, kdy jsi vůbec nepsala?

Možná na výšce. Pořád jsem měla co dělat do školy, do toho první lásky, takže na psaní mi už nezbyval čas. Ale ba ne, i v té době jsem si občas do šuplíku napsala nějakou povídku nebo pár postřehů.

Máš nějaký autorský sen?

Hrozně moc obdivuju autory detektivek a přiznávám, že moje obrovská meta je napsat plnokrevnou detektivku. Ale ještě si na to netroufám.

Přítom už máš nakročeno – *Démon ze sídliště* i *Havířovina* přece mají téměř detektivní zápletku! V posledních letech tenhle prvek expanduje i do románů, které bychom za detektivní asi neoznačili, že?

Také bych řekla. I Anička Beata Háblová měla ve *Směně* prvek tajemství a pátrání, a nejen ona. A třeba *Nalezení* a *Mizení* Jiřího Březiny, to už je stoprocentní detektivní žánr, a není to k zahazení. Mám detektivky moc ráda, jak číst je, tak se na ně dívat. Baví mě seriály na Netflixu s detektivní zápletkou, mám ráda to napětí, tajemství. Možná i proto jsem v *Havířovině* hodně pracovala s odhalováním tajemství, i když jinak než v klasické detektivce. Vlastně ani nevím, jestli bych měla na to, napsat dobrou detektivku. Na té je totiž nejlepší, že celou dobu udržuješ čtenáře v napětí, a pak je to úplně jinak, než si kdokoliv myslel. Nesmí to být předvídatelné, a zároveň to musí být citivé a všechno musí působit přirozeně. Přitahuje mě i to, že se v detektivce dá hodně zajímavě pracovat s psychologií. Opravdu bych si tenhle žánr chtěla vyzkoušet, ale vím, že by to obnášelo větší přípravu, a určitě bych si musela předem nakreslit, co se jak vyvine. A já jsem spíš intuitivní autorka, jak s jistou dávkou nadsázky občas říkám – ani u *Démona*, ani u *Havířoviny* jsem předem nevěděla přesně, jak bude děj pokračovat. Zvlášť v případě *Havířoviny* jsem měla v hlavě jen hrubé obrisy a překvapovala jsem samu sebe s každou napsanou stránkou. Tohle by u detektivky asi moc nefungovalo. Ledaže by byla fakt hodně experimentální. Nicméně oslovil mě Český rozhlas s nabídkou, abych pro ně napsala rozhlasovou hru – a chtějí něco napínavého, protože se jim na *Havířovině* líbila právě ta jemná detektivní zápleтка. Už mám schválený námět – mladé mamince přijde do schránky kniha, ona si ji přečte a zjistí, že je u jejím životě. A teď pátrá po tom, kdo ten příběh asi napsal... ■

Iva Hadj Moussa: Vyklízení

Sotva otevřu oči, je mi jasný, že je něco špatně. Bílý světlo. Podezřele bílý světlo!

Vymršťím se z rozkládacího gauče a s odpozem vyhlédnu z okna na miniaturní vnitroblok, jemuž někteří obyvatelé domu hrdě říkají zahrada. Teď připomíná nepopsanou a čtyřku – přesně tak, jak jsem se obával. Z šedý oblohy se snášejí další a další chuchvalce sněhu. To je nám ale zimní pohádka! Akorát že s blbým koncem.

Zrovna dneska, kdy mám jet do práce přes celou Prahu do jakéhosi Prdelákova až za Zbraslav. Jakmile město zachvátí panika a lidi propadnou hysterii. Muži činu vytáhnou

beranici a od rána rádí se shrnovadlem. Všichni mají z těch pár ubohých centimetrů sněhu pocit, že se probudili na Aljašce. A pak je tu určitá skupina občanů, která se pro jistotu neprobudí vůbec: silničáři si ještě spokojeně hoví v pelišku a nechávají si zdát nějaký růžovej sen.

Vzdychnu, zívnu, zakašlu. Všechno mě bolí, ačkoliv piv jsem měl včera V Háji jenom šest a pouze jednoho panáčka rumu na chuť. Na snídani to momentálně moc nevidím, ale možná se později zastavím pro nějakou lehce jetou bagetu na benzince. Většinou lidí by se z kombinace žluklý majonézy a olezlých kuřecích kousků obrátil žaludek, ale na

mě si bakterie nepřijdou! Za život už jsem na pumpách sežral tolik svinstva, že mám vnitřnosti z plechu.

Kafe by ale bodlo. Kafe vždycky bodne. Zapnu rychlovarnou konvici. Cvak! Za okamžik se probudí k životu jako nějaký veselý zvířátko. Zvuk bublání mi malinko zvedne náladu. Do hrnku s nápisem *Nejlepší tatka* (dostal jsem ho kdysi v pravěku) nasypu vrchovatou lžičku instantní Jihlavanuky a přihodím dvě kostky cukru. Opět zívnu, až mi z toho málem rupne čelist.

Jakmile mi po pár locích kafe nahodí základní životní funkce, zaklepu na dveře Žofiina pokoje. Už by měla vstávat do školy

a ideálně se aspoň pár minut učít. Včera zas strašila bůhví do kdy. Když jsem šel kolem druhý ráno na záchod, ještě se u ní svítilo. Co tam furt dělá? No co asi. Čumí do telefonu.

V jejím věku jsem byl věčně v čudu a coural se po městě. Dnešní mládež si ale radši vypisuje na mobilu nebo sleduje, co snídají lidi na druhém konci planety. Kdyby se aspoň učila! Od prváku si dost pohoršila a je teď samá trojka i čtyřka. Přítom je chytrá jak opice. Když jí domlouvám, aby si to koukala opravit, usklíbá se, že se stejně v životě bude žítv něčím úplně jiným než ekonomikou a obchodem. Upřímně řečeno se tomu nedivím: nepřipadalo mi, že by se moje dcera

někdy bůhvíjak zajímala o čísla. Na obchodku ji donutila její matka, podvojná účetní. Moje slovo nemá prakticky žádnou váhu.

Z pokoje se ozve zlostný zahuhlání. Dopiju horký kafe, až mi v útrokách uspokojivě zasyčí. Jako bych čistil odpad. Tssssss! Hodím na sebe zmuchlaný triko Megadeth, co jsem měl na sobě včera, předevcírem i předpředevcírem. Už trochu smrdí, ale co se trápít. Stejně se za chvíli u práce zase zapotím, tak proč zbytečně mučit pračku, která tak jako tak dosluhuje a ve fázi ždímání tancuje na místě svůj rituální tanec, div se nerozskočí na milion šroubků a součástek. Občas mi připadá, že bych svým ekologicky zodpovědným přístupem (málo praní, málo hygieny) mohl jít ostatním příkladem, ale podle Žofie právě kvůli takovým lidem, jako jsem já, planeta už skoro hoří. Minimálně doutná.

Vyčistím si zuby a zahlídnu se v zrcadle. Jsem to vůbec já? Kdy přesně se stal ten moment, kdy jsem začal bejt hnusnej, starej a opotřebenovej? Dneska v noci? Prošedivělý strniště a lehce unavenej vlasovej porost naznačují, že brzy oslavím ty nekulatoulinkatější kulatiny, co v lidským životě existují. Začínám už dědkovatět? Rychle se vzpamatuju – údělem mojí sociální vrstvy není řešit vzhled, ale složenky.

Navleču si starý džíny a po chvíli váhání vytáhnu ze skříně péřovku, která pamatuje už několik sezon. Klidně bych se mohl postavit do vestibulu metra a prodávat časopis pro bezdomovce.

V pokoji Žofie je podezřelý ticho. Tentokrát bez varování otevřou dveře a zahulákám: „Opovaž se zaspat!“

Posadí se na posteli, zachumlaná v dece jako burrito loco. Hlavu má rozčuchanou a v obličejí stejně zpupnej výraz, jakej občas mívá její matka: „Neřvi na mě, nevyhrožuj a laskavě klepej!“

„A dejchat můžu?“
„Beze všeho, ale ideálně v jiný místnosti. Musím se převlíct.“

„Zůstáváš na víkend?“ zjišťuju, jakmile napočítám do tří.

„To ještě nevím,“ protáhne se. „Máma tam nejspíš bude mít toho svýho nóbl flétnistu, takže jaksi nezám. Ten člověk má hrozně divnej *vibe*. Nechápu, že to máma nevidí.“

Cha! Skoro mám chuť holku pochválit, ale ovládnou se. Rozhodl jsem se, že naoko budu toho Helenina novýho chlápka ignorovat.

„Hm. Každopádně jestli zůstáváš, odpoledne vyluxuj a uklid ten bordel z kuchyňský linky,“ požádám ji, ačkoliv je mi jasný, že je to jenom takový řečnický cvičení. Večer stoprocentně uslyším miliardu výmluv, proč se k tomu nedostala. Moc učení a tak dále. Možná dojde i na filosofickou úvahu nad tíživým jhem patriarchátu a nespravedlivým rozdělením prací na ženské a mužské. Anebo se vymluví na akutní záchvat deprese. Jo jo, svou dcerušku znám jak své boty.

„No jó, dyť jó,“ zahuhlá, zívne a zachumlá se zpátky do peřin. „Minutu!“

Chci něco říct, ale nakonec jen mávnu rukou a jdu si po svých.

Jak říkají moudří lidé: Netrapte se věcmi, který nemůžete změnit. Protože pak budete akorát nasraný.

Na střeše stěhovací dodávky Iveco Daily (zadní dvoudílný dveře i postranní posuvný, splátky rozložený na osm let) už sedí vydatnej nános sněhu. Předním oknem ani není vidět dovnitř. Smetáčkem opráším ten nejhorší sajrajt, nastartuju a zapnu topení. Z ventilátoru po chvílce uspokojivě proudí vlažnej vzduch, přikládám k němu ruce jako k ohníčku, trů si dlaně o sebe jako moderní opočlověk.

„Opravdoví chlapi nenosej rukavice, ani když je venku minus dvacet,“ řekl jsem jednou Heleně a ona se tomu smála a tūkala si na čelo. To bylo ještě za starých dobrých časů, ještě předtím, než jí přeskočilo a začala si myslet, že by měla od života získat víc než dosud. Když jsem jí zahlídnul naposledy, vypadala jako televizní hlasatelka: pohledná a povýšená. Ve vlasech vlny a kabát, co křičí už zdálky: „Stál jsem víc než deset tisíc!“ Vůně koření a sicilských mandarinek: směs luxusu a arogance pro lidi z lepších vrstev, kam se Helena vždycky toužila vydrápat.

Proč sis, Heleno, nechala narovnat přední zuby? Vždyť jsi je měla pěkný i předtím, ta-

kový jakoby upíří špičáky. Mně se to líbilo, mě to na tobě úplně fascinovalo. Když si mluvila, nedíval jsem se ti do očí, ale na tvoje zuby. Ale když chceš být úplně stejná jako všichni ostatní...

Kromě toho svou bývalou ženu už nějakou dobu podezírám, že si nechala zvětšit rty, protože je má jaksi podezřeले masitější. Proboha, proč? Přitom s ní kdysi bývala taková sranda! Jako mladá holka bývala uvolněná, bezstarostná. Byl to ten typ člověka, kterej když v televizi slyší reklamu na zubní kartáček Orál B, tak se začne nekontrolovaně chechtat. Ze všeho jsme si dělali prdel. Z ostatních lidí, ale i sami ze sebe. Ale teď je to jenom křeč a mrzutost.

Co jsem jí vlastně udělal tak strašnýho, že mě kopla do prdele? A proč si ty rty vůbec nechala přifouknout, když je má stejně ustavičně nasupeně semknutý k sobě? Nebo to tak má jenom v případě, když vidí mě? Tak moc jsem ji naštal a zklamal?

Mně se přitom Helena vždycky líbila, vždycky! Některý chlapi, co znám, bývají občas na svý manželky protivný a nepříjemný, ale to já ne. Nikdy jsem jí neřekl sebemenší výtku na její vlasy, postavu nebo vaření. Ne že bych ji zahrnoval chválou, to zase netvrdím, ale na druhou stranu jsem jí ani nekritizoval. Kdykoliv bylo třeba, bez keců jsem po ní přeparkoval auto (tak jako většina žen má problém s podélným parkováním).

Možná čte Helena až příliš mnoho ženských časopisů a motivačních knih, ve kterých si občas listuju v čekárně u zubaře. Nemluví se v nich o ničem jiném než o tom, že za vškerou nespokojenost v životě ženy můžou chlapi – manželé, zaměstnavatelé, mačo politici. Tyhle časopisy se kromě jinýho vyznačují spoustou zvláštností: na jednu stranu čtenářkám tvrdí, aby se měly rády takové, jaké jsou, ale na další stránce už se důkladně rozepisují o dietě, na kterou *přisahá* Lady Gaga. Otočíte další list a tlemí se na vás jiná celebrita, která je pět dnů po porodu *štíhlejší než kdy dřív*.

Helena si rady z časopisů očividně vzala k srdci. Začala se fyzicky týrat, přitom postavu měla vždycky jako proutek. Bruty ji před pár týdny zahlídl v parku, jak si to mašuruje s nordickými holemi v rukou jako generál. Nordický hole! Takhle Helena dopadnout neměla, takhle ne. Ale je to její volba... A k tomu ten její slavněj umělec, co ji jako krysář přivábil pisklavými zvuky flétny. To mě podrž, ten chlap vážně hraje v samotný filharmonii!

Všechno jsem poslušně odevzdal. Přenechal jsem svou ženu umělcovi ve fráčku, jakožto i byt v Kobylisích, na kterej si kdysi vydělali naši a kterej, když jsme se s Helenou vzali, nechali napsat na mě. Sami si pak našli nájemní dva plus jedna v Holešovicích.

Některý věci jsem ale nevzdal. Vybojoval jsem si střídavou péči: část úspor padla na právníka. Ale co naplat, rozvod je rozvod a chlap musí snést kde co. I to, že ve čtyřiačtyřiceti pěkně s kuffíkem a pohledem upřeným do země poslušně napochoduje do bytu mámy a začne s ní bydlet. Jenže alimenty se tě neptají, jestli je něco důstojný, nebo ne.

Nechám Helenu Helenou. Pustím si rádio, zatímco se prokousávám ulicemi směrem k magistrále, tomu chřtánu dábla. Přemýšlím, jaký jiný centrum velkoměsta v obou směrech přetíná dálnice. Ale co já vím, zase tolik měst jsem nenavštívil. Londýn, Manchester, párkrát Berlín, Lublaň, jakýsi dvě města v Turecku, co ani nebyla skutečná města. S touhle bilancí už asi dožiju. Nemám nijak enormní zájem přiřadit se k zástupu idiotů, co brázdí evropský metropole s kuffíkama na kolečkách. Jsou jako kobylinky. Dychtiví turisté, jejichž cílem je sprintovat Staromákem, aby si tu udělali fotku s pražským trdelníkem, půl dne proseděli v kavárně Starbucks a bavili se po mobilu s babičkou z Číny. A hele, my o vlku... U výtahů na Hlaváku se před zimou choulí hejno maličkých Korejek v růžových mikinách. Měla jste se lépe obléci, děvčata! Cožpak neznáte tradiční český blizard? Tak honem do Palladia pro pořádněj hacafrak!

Provoz se pohybuje šnečím tempem, všichni jedou jako připozaní, přičemž jejich panická hrůza z fatálního dopravního karambolu těm pár vločkám absolutně neodpovídá.

„Milí posluchači, dnes nás čeká den jako z ledového království,“ oznamuje vlezlým hlasem moderátor. To víš, že jo! Rádio vypínám. Chce to něco pořádnýho. Něco z mý bohatý diskografie!

Jakmile uslyším první tóny písně „Paranoid“, něco ve mně poskočí a svět mi najednou nepřipadá tak k uzoufání. Zpívám si s Ozzym vysokým ječákem:

*Finished with my woman
‘Cause she couldn’t help me with my mind
People think I’m insane
Because I am frowning all the time*

Auto je moje království. Je to jedno z mála míst, kde se jakž takž cítím sám sebou a mám pocit, že mám kontrolu nad svým životem. Když mi ztěžkne noha na plynu, zrychlím. Přišlápnu brzdou, zpomalím. Když je třeba, přerádím. Mám to ve svých rukou, řídím svůj svět, v tomhle televizní reklamy nelžou. Na chvílku sevřou volant tak křečovitě, až mi zbělají klouby. Nejradši bych pořád jenom jezdil, sem a tam, za každýho počasí.

K rokům taxikářeni ani k autoškole se už ale bohužel nikdy nevrátím. Ne po tom všem, co se stalo. Zdá se, že na věky věků už zůstanu člověkem, co má na vizitce barvy holubí šedi černým písmem napsáno:

*Jan Šoupa
Vyklízení sklepů, bytů, domů atd.
Rychle a levně.*

Vyklízení nikdy nevyjde z módy, nezničí ho virová pandemie, sebevětší inflace ani ta nejmělejší inteligence. Lidským údělem je vytvářet kolem sebe bordel. Hromadit věci. Vytvářet si citovou vazbu ke starým krápům.

A někdo to po nich musí uklidit. Někdo jako já. Nikdo si nedělá o lidský rase menší naděje než my vyklízeči. I vepř v chlívkou je čistotnější než člověk, co odmítá uklízet a vyhodit byt jenom obal od čokolády nebo leták ze samošky. A tak likviduju. Odvážím. Pytluju. Občas taky demontuju. Ničím, co má být zničeno. Skříně a noční stolky, který už by si nikdo nevzal ani zadarmo, umím rozštípat na malý kousičky. Někdy na to stačím sám, jindy si najdu brigádníka. Jsem sedřenej a mnohdy i zhnusenej, ale dokud mě nesejme nějaká škaredá nemoc, o živobytí se bát nemusím. Část lidí se vždycky bude chovat jako dobytek a část lidí vždy bude mít tu čest po nich za předem domluvenej obnos vykydat.

V zamyšlení nad podstatou svýho zaměstnání minu benzinku, kde jsem se původně chtěl stavit na snídani, a tiše zakleju. Zas budu celej den o hladu a večer se přežeru jako prase. Ostatně jako každěj den. Není divu, že postupně přecházím na velikost XL. Ale co bych řešil, stejně se nikomu nechci líbit, a tak můžu pohodlně a bez výčitek kynout. Tlouštíci jsou teď v módě, jsou v každý reklamě, a ještě se jim za to tleská, tak co bych se stresoval? Moje tělo, moje volba.

Odporně mi zakručí v břiše, tak trochu nahulím zvuk:

inzerce

Raymond Klibansky, Erwin Panofsky, Fritz Saxl: Saturn a melancholie.

Studie z dějin přírodní filosofie, náboženství a umění

Kniha Saturn a melancholie je dnes již kultovním textem propojujícím dějiny umění, duchovní dějiny a dějiny kultury. Tato kniha, která se zrodila z tradice založené německým historikem umění Aby Warburgem, od svého prvního vydání v angličtině v roce 1964 hluboce ovlivnila chápání vzájemných vztahů mezi humanitními obory. Trojice autorů – Ryamond Klibansky, Erwin Panofsky a Fritz Saxl – zde překládá jedinečné zkoumání původu a vývoje filosofických a lékařských teorií, na nichž se zakládalo antické pojetí lidských temperamentů, a rozebírá jejich souvislosti s astrologickými a náboženskými představami. Sleduje také zobrazení melancholie v literatuře a umění až do 16. století a vrcholí přelomovou analýzou Dürerovy nejslavnější rytiny Melencolia I. České vydání vychází z nové, rozšířené anglické edice z roku 2019. Obsahuje mj. úvod Raymondona Klibanského k německému vydání z roku 1990 a další dodatky, jež objasňují složitý příběh vzniku této průkopnické knihy, která dodnes fascinuje nové generace čtenářů.

*Can you help me
Occupy my brain?
Oh yeah!*

Stojím si za názorem, že spousta problémů je způsobena tím, že lidi poslouchají špatnou hudbu. Místo toho, aby utráceli prachy za profesionálního mozkodlábka, by si nejdřív měli obstarat všechna alba Black Sabbath. Oh yeah!

Zpívám si z plna hrdla, když vtom na červený zahlídnu, jak si jakási lehce okoralá fúrie v BMW maluje řasy a pozoruje se u toho ve zpětným zrcátku. Má u toho výraz k popukání. Připomíná mi husu, vyhlížející hospodyně s otrubama. Madam si všimne, že na ni civím, a škaredě se zamračí. Jako bych jí snad vlezl do ložnice: podobně jako když jednou ten nezaměstnaněj týpek přepadal anglickou královnu v jejím paláci.

Tak se namaluj doma, babizno, pomyslím si, a jakmile blikne oranžová, dupnu na plyn a zběsile vystartuju s tou svou špinavou plechovkou kupředu.

Hlavně že máš bavoráka, ale abys ses stihla dát doma trochu do kupy? Tobě stejně už nic nepomůže!

Ve skutečnosti jí samozřejmě závidím, že i taková seschlá múra má asi tak milionkrát lepší auto než já.

